4. Den omstændighed, at en beslutning fra Kommissionen, som forbyder en statsstøtte i form af en præferencetarif på en energikilde til fordel for en bestemt gruppe virksomheder, og hvori det klart anføres, at det er tariffens ekstremt lave niveau, der er retsstridigt, men ikke præciserer, på hvilket niveau tariffen skulle fastsættes, for at der ikke længere kunne være tale om støtte, er ikke en tilsidesættelse af væsentlige formkrav.

RETSMØDERAPPORT
i de forenede sager 67, 68 og 70/85 *

I — Sagsfremstilling

I Fællesskabets nordlige lande foregår en betydelig del af produktionen af grønsager og blomster i væksthuse. Denne dyrkningsmetode er særlig udbredt i Nederlandene, som ifølge de i 1985 foreliggende oplysninger tegnede sig for 75% af Fællesskabets væksthusproduktion af agurker og drueagurker, 40% af salatproduktionen og 65% af tomatproduktionen; eksporten af væksthusprodukterne er betydelig.

I 70'erne anvendte de nederlandske gartnere svær brændselsolie til opvarmning af deres væksthuse. På grund af den luftforurening, som anvendelsen af dette brændsel fremkaldte, begunstigede den nederlandske regering sektorens omstilling til anvendelse af naturgas. For øjeblikket dækker naturgas 95% af de nederlandske gartneres energiforbrug.

Transport, import og eksport af naturgas varetages i Nederlandene af NV Nederlandse Gasunie, Groningen (herefter benævnt »Gasunie«), en privatretlig virksomhed, hvis kapital for 40%'s vedkommende ejes af Staatsmijnen (hvis kapital igen ejes 100% af den nederlandske stat), for 10%'s vedkommende af den nederlandske stat og for restens af to private olieselskaber. Gasunie administreres af en bestyrelse på otte medlemmer, hvoraf ét udpeges af Økonomiministeriet, tre til at repræsentere Staatsmijnen og to til at repræsentere hvert af de private olieselskaber. Salgspriserne for gas fastsættes af bestyrelsen, og der kræves et flertal på tre fjerdedele af stemmerne hertil. Økonomiministeriet har dog siden 1963 ved aftale med Gasunie forbeholdt sig ret til at godkende salgspriserne og leveringsbetingelserne for leverancer til offentlige distributører, mens godkendelsen for andre leverancer kun vedrører prisniveauet.

Gasunie varetager direkte distributionen til de største kunder, som udgør 45% af den samlede gasdistribution. Distributionen til

* Processprog: Nederlandsk.

de små forbrugere sker derimod gennem flere lokale distributionsselskaber, som er sammensluttet i Vereniging van Exploitanten van Gasbedrijven in Nederland (herefter benævnt »Vegin«).

Gasunie indgår individuelle standardkontrakter med de købere af gas, hvis individuelle forbrug overskrider 170 000 m³ om året, uanset om det drejer sig om direkte forbrugere eller distributører. Kontrakter af denne type indgås regelmæssigt mellem Gasunie, Vegin og Landbouwschap vedrørende salget af gas til gartnerne, som repræsenteres af Landbouwschap.

Den tarif, der var fastsat i kontrakten for 1981, var ifølge Kommissionen en præferencetarif og indeholdt særlig gunstige betingelser for gartnerne. Da Kommissionen var af den opfattelse, at denne begunstigelse måtte anses for støtte, som var uforenelig med EØF-Traktatens artikel 92, traf den den 15. december 1981 beslutning 82/73 (EFT L 37, s. 29), hvorved der hovedsagelig blev pålagt den nederlandske regering at træffe de nødvendige foranstaltninger til at ophæve den pågældende støtte.

Denne beslutning var genstand for et annullationssøgsmål, som den nederlandske regering, Landbouwschap og en række gartnere indbragte for Domstolen. I mellemtiden fandt der forhandlinger sted mellem Kommissionen og den nederlandske regering. Til sidst blev der ingået en ny aftale mellem Gasunie, Vegin og Landbouwschap, som indeholdt følgende betingelser:

— gartneritariffen bringes på linje med industritariffen under hensyntagen til pariteten mellem varmeværdien af gas og svær brædselsolie, som beregnes af »Centraal Bureau van de Statistiek« (CBS);

— den pris, der bestemmes på grundlag af gennemsnittet af de af CBS beregnede priser, forhøjes desuden for gartneriet med en *præmie* på 0,5 cents/m³;

— der anvendes for gartneriet en revisionsklausul hvert kvartal ligesom for industrien.

Denne nye kontrakt gjaldt fra 1. april 1983 til 30. september 1984.

Efter denne aftale ophævede Kommissionen ved beslutning 82/518 (EØF) af 22. juli 1982 (EFT L 229, s. 32) den foregående beslutning. I skrivelsen af 29. juli 1982, hvorved den gav den nederlandske regering meddelelse om ophævelsen af beslutningen, anmodede den den nederlandske regering om at holde den underrettet om »ændringer i beregningsmetoden, som måtte blive indført som følge af opvarmningstekniske fremskridt og udviklingen i den økonomiske situation«. De sager, der var anlagt ved Domstolen til prøvelse af beslutningen, blev ligeledes hævet.

Den 28. september 1984 blev der indgået en ny kontrakt mellem Gasunie, Vegin og Landbouwschap for perioden fra 1. oktober 1984 til 1. oktober 1985. Ifølge denne kontrakt skulle der for gartneriet gælde en gaspris svarende til gennemsnitsniveauet for 1983 forhøjet med en fast procentsats på 10%. Der blev som følge heraf lagt loft over gasprisen med 42,5 cents/m³. Det blev dog bestemt, at hvis den pris, som fremkom ved den i den foregående kontrakt fastsatte beregningsformel, kom til at ligge under det gældende prisniveau i henhold til den nye kontrakt efter 1. oktober 1984, skulle den deraf følgende forskel være kompensation for den fordel, der var opnået i den foregå-

ende periode, hvor prisforholdet havde været omvendt.

Det må bemærkes, at Gasunie for første kvartal 1985 ligeledes havde fastfrosset industritarifferne med en nedsættelse af priserne på ca. 3% i forhold til det niveau, som de normalt ville have haft.

Ved skrivelse af 4. oktober 1984 underrettede den nederlandske regering Kommissionen om den nye kontrakt mellem Gasunie, Vegin og Landbouwschap. Kommissionen var af den opfattelse, at kontrakten indeholdt en støtte, som var uforenelig med EØF-Traktatens artikel 92, stk. 1, og indledte den 27. november 1984 den i Traktatens artikel 93, stk. 2, fastsatte procedure mod den nederlandske regering. Ved denne lejlighed henviste den til, at den omtvistede støtte var blevet iværksat i strid med Traktatens artikel 93, stk. 3, og følgelig havde kunnet tilbagesøges og i givet fald være blevet taget i betragtning ved afslutningen af regnskaberne for EUGFL, Garantisektionen.

Ved skrivelse af 21. december 1984 bestred den nederlandske regering, at den nye gastarif for gartnerne var statsstøtte. I sin stillingtagen og i sine svar af 3. januar og 1. februar 1985 på Kommissionens spørgsmål fremførte den nederlandske regering følgende argumenter:

— den ændrede økonomiske situation efter 1982 indebærer, at gasprisen, skønt den stadig er knyttet til prisen på olieprodukter, må fastsættes under hensyntagen til konkurrencen for kul;

— skønt prisen på svær brændselsolie er steget betragteligt, for en stor del på grund af kursstigningen på den amerikanske dollar, kan der forudses et snarligt fald, hvilket forklarer de kontraherende parters interesse i at stabilisere gasprisen i forhold til prisen på svær brændselsolie;

— der er en voksende fare for en massiv omstilling i gartneriet til kul på grund af den stigende gaspris, som er ledsaget af et fald i kulprisen; denne omstilling ville være attraktiv for nogle gartnere fra en gaspris på ca. 37-38 cents/m^3 og ville være en reel valgmulighed for en betydelig del af forbrugerne til en pris over 42-43 cents/m^3; Gasunie er nødsaget til at sænke gasprisen for ikke at miste kunder;

— den omstændighed, at gaspriserne for industrien kun er faldet i mindre omfang (3% for industrien og 12% for gartneriet) skyldes, at kul er bedre egnet til anvendelse i gartneriet end i industrien af følgende grunde:

  — i 60% af gartnerivirksomhederne skal fyringsanlæggene udskiftes i nær fremtid;

  — brændselsudgifterne har mindre betydning i industrien end i gartneriet;

  — da der allerede er foretaget væsentlige energibesparelser i gartneriet, kan kun omstilling til kul muliggøre yderligere besparelser;

  — det ekstra arbejde, som nødvendiggøres ved anvendelse af kul, betyder mindre for gartnerivirksomhederne, som ofte er familievirksomheder, end for industrien;

— afskrivningen sker over to — tre år i industrien og over fem år i gartneriet.

En række medlemsstater og andre berørte har i deres bemærkninger til Kommissionen gjort gældende, at den præferencetarif for gas, som der er tale om i denne sag, er statsstøtte, som er uforenelig med Fællesmarkedet. Kun Landbouwschap har givet udtryk for den modsatte opfattelse.

Den 13. februar 1985 vedtog Kommissionen beslutning 85/215 (EFT L 97, s. 48).

I denne beslutning betegner Kommissionen den pris, til hvilken gassen leveres til de nederlandske gartnere i henhold til aftalen af 28. september 1984, som en præferencetarif. Ifølge Kommissionen er en tarif omfattet af forbudet i EØF-Traktatens artikel 92, stk. 1, når følgende tre forhold foreligger:

— den er til fordel for visse virksomheder eller visse produktioner, der konkurrerer med virksomheder og produktioner i andre medlemsstater, når de pågældende produkter er genstand for handel mellem medlemsstaterne;

— den er pålagt af det offentlige;

— den giver anledning til statsgodtgørelse til distributionsselskabet eller anledning til færre statsindtægter.

Med hensyn til betingelsen om, at præferencetariffen i det foreliggende tilfælde er pålagt af den nederlandske stat, har Kommissionen henvist til Gasunie's struktur. Den har konkluderet, at selv om den nederlandske stat kun råder over 50% af Gasunie's kapital, kan den dog påvirke dennes beslutninger om priser gennem den ministerielle godkendelsesordning, som gælder for Gasunie's tariffer.

Den omstændighed, at Gasunie's tariffer for gartnerne i henhold til aftalen af 28. september 1984 er blevet pålagt af den nederlandske stat, bekræftes ifølge Kommissionen af den betragtning, at »der ud fra en normal økonomisk synsvinkel ikke er grund til en så gunstig tarif for gartnerne«.

Kommissionen har erkendt, at et selskab som Gasunie kunne vælge at anvende differentierede tariffer alt efter anvendelsen af den vare, som det sælger, men mener, at disse differentieringer »skal være baseret på sunde og forståelige økonomiske grunde, som f. eks. at sikre, at gassen er konkurrencedygtig på de forskellige markeder, og på ligebehandling af gartneriet og andre forbrugere i en tilsvarende situation«.

Kommissionen mener, at dette ikke er tilfældet her. Den erkender, at gasprisen må fastsættes under hensyntagen til prisen for et andet brændstof end svær brændselsolie, navnlig kul. Den anser det imidlertid for tvivlsomt, hvilken virkning en tarif, hvis varighed er begrænset til et år, kan have på væksthusgartnernes eventuelle beslutning om at omstille til kul.

Kommissionen har anført, at såvel henvisningen til nødvendigheden af at undgå konkurrencen fra kul som henvisningen til nødvendigheden af at afbøde den nuværende manglende stabilitet i brændselsolieprisen er argumenter, der gælder ikke blot for gartnerne, men også for andre sektorer, der anvender gas, herunder industrien. Også for denne sektor er der behov for stabile energipriser og en risiko for omstilling til kul.

Ifølge Kommissionen har den nederlandske regering ikke påvist, hvorfor det er nødvendigt, at der gælder en gunstigere gastarif for gartnerne end for industrisektoren.

Med hensyn til det niveau, på hvilket der er lagt loft over gasprisen for gartnerne ved kontrakten af 28. september 1984, har Kommissionen anført, at ifølge de oplysninger, som den råder over, skulle ligevægtsprisen, dvs. den pris, til hvilken gartnerne ikke har interesse i at omstille til kul og følgelig fortsat vil bruge gas, ligge på mellem 43 og 44,3 cents/m^3. Ved en pris på mellem 46,5 og 47,5 cents/m^3 mener Kommissionen derimod, at 30% af den naturgas, der bruges i gartneriet, ville blive erstattet af kul på mindre end tre år. Kommissionen har af disse beregninger udledt, at den for gartnerne anvendte gastarif er for lav og diskriminatorisk.

Ved at pålægge en sådan tarif giver den nederlandske stat ifølge Kommissionen afkald på indtægter, som den kunne få i kraft af sin deltagelse i Gasunie, således at den heraf flydende fordel for gartnerne hidrører fra statsmidler.

Med hensyn til den pågældende støttes virkning på konkurrencen og samhandelen inden for Fællesskabet fremgår denne efter Kommissionens opfattelse »både af en sammenligning mellem den nederlandske væksthusgartneriproduktion og den samlede væksthusgartneriproduktion i Fællesskabet og af en, selv ringe, fordels betydning for opvarmningsomkostningernes størrelse«. »Den nederlandske produktion er tilstrækkelig stor til, at selv en ringe fordel med hensyn til disse omkostningers størrelse har indflydelse på produkternes pris«. Derfor har den nederlandske gartneriproduktion ifølge Kommissionen »en fordel, som nødvendigvis påvirker samhandelen inden for Fællesskabet, så meget desto mere, som størstedelen af den nederlandske produktion eksporteres til andre medlemsstater«.

Følgelig finder Kommissionen, at den pågældende støtte opfylder betingelserne i EØF-Traktatens artikel 92, stk. 1.

Med hensyn til en eventuel undtagelse i henhold til artikel 92, stk. 3, har Kommissionen anført, at støtten ikke har til formål som nævnt i bestemmelsens litra b), at fremme virkeliggørelsen af vigtige projekter af fælles europæisk interesse, da der er tale om en støtte, som tjener en bestemt sektors interesser inden for den nederlandske økonomi. Endvidere er den i strid med den fælles energipolitiks formål, som navnlig er at fremme energibesparelser og en rationel anvendelse af energi. Den pågældende støtte er heller ikke en støtte, der som nævnt i stk. 3, litra a) og c), skal fremme den økonomiske udvikling i en region, fordi den ikke er betinget af tilpasning eller forbedring af strukturen i virksomhederne eller udvikling i regionalt regi.

Følgelig fastslår Kommissionen i beslutningens artikel 1: »Den støtte i form af en præferencetarif for naturgas, som i Nederlandene har været anvendt for gartneriproduktion i opvarmede væksthuse fra den 1. oktober 1984, er uforenelig med Fællesmarkedet efter artikel 92 i Traktaten og skal bringes til ophør«. I beslutningens artikel 2 bestemmer Kommissionen: »Nederlandene meddeler inden den 15. marts 1985 Kommissionen, hvilke foranstaltninger det har truffet for at efterkomme artikel 1«.

Til prøvelse af denne beslutning er der anlagt tre annullationssøgsmål i henhold til Traktatens artikel 173 af: 1) Kwekerij Gebroeders Van der Kooy BV, Zevenhuizen (Nederlandene) og gartner J. W. van Vliet, Uithoorn (Nederlandene) (herefter kumulativt benævnt »Van der Kooy«); 2) Landbouwschap; 3) Kongeriget Nederlandene.

Van der Kooy og Landbouwschap's stævninger blev registreret på Domstolens Justitskontor den 15. marts 1985; Kongeriget Nederlandenes stævning blev registreret den 18. marts 1985.

II — Skriftveksling og parternes påstande

Ved kendelse af 8. maj 1985 besluttede Domstolen i henhold til procesreglementets artikel 43 at forene sagerne med henblik på retsforhandlingerne og domsafsigelsen.

Ved dokumenter indleveret på Domstolens Justitskontor henholdsvis den 14. og den 15. marts 1985 har den nederlandske regering, Van der Kooy og Landbouwschap i henhold til EØF-Traktatens artikel 185 begæret gennemførelsen af den anfægtede beslutning udsat.

Ved kendelse af 3. maj 1985 har Domstolens præsident afslået begæringen og udsat afgørelsen om omkostningerne i forbindelse med behandlingen af begæringen.

Ved begæringer indgået til Domstolens Justitskontor den 24. april 1984 har den danske regering anmodet om tilladelse til at intervenere i disse sager til støtte for Kommissionens påstande.

Ved begæringer indgået til Domstolens Justitskontor den 25. april og 21. juni 1985 har Forbundsrepublikken Tysklands regering anmodet om tilladelse til at intervenere i sagerne til støtte for Kommissionens påstande.

Ved begæring indgået til Domstolens Justitskontor den 7. august 1985 har Det Forenede Kongeriges regering anmodet om tilladelse til at intervenere i sagerne til støtte for Kommissionens påstande.

Ved kendelser af 8. maj, 26. juni og 18. september 1985 har Domstolen tilladt disse interventioner.

I sagerne *67* og *68/85*, har *Van der Kooy* og *Landbouwschap* nedlagt følgende påstande:

»— Kommissionen for De Europæiske Fællesskabers beslutning af 13. februar 1985 om præferencetariffen for naturgas til gartneriet i Nederlandene, som er offentliggjort i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* L 97, s. 49, annulleres helt eller delvis;

— der træffes alle yderligere bestemmelser og foranstaltninger, som Domstolen måtte finde passende;

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.»

I sag *70/85* har *den nederlandske regering* nedlagt følgende påstande:

»— Kommissionen for De Europæiske Fællesskabers beslutning af 13. februar 1985 [KOM(85) 284 endelig udg.] om præferencetariffen for naturgas til gartneriet i Nederlandene annulleres;

— der træffes alle bestemmelser og foranstaltninger, som Domstolen måtte finde passende;

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger«.

Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

»— søgsmålene i sagerne 67 og 68/85 afvises, *subsidiært* frifindes sagsøgte;

— sagsøgte frifindes i sag 70/85;

— sagsøgerne tilpligtes at betale omkostningerne i de tre forenede sager.»

Forbundsrepublikken Tysklands regering har i sit indlæg nedlagt følgende påstande:

»1) sagsøgte frifindes i de forenede sager 67, 68 og 70/85;

2) sagsøgerne tilpligtes at betale sagernes omkostninger».

Det Forenede Kongeriges regering har i sit indlæg nedlagt følgende påstand:

»sagsøgte frifindes i de forenede sager 67, 68 og 70/85.«

Den *danske regering* har foreslået Domstolen at frifinde sagsøgte.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse. Den har dog opfordret den nederlandske regering og Kommissionen til skriftligt før retsmødet at besvare en række spørgsmål og fremlægge en række oplysninger.

III — Parternes anbringender og argumenter

Formaliteten i sagerne 67 og 68/85

I svarskriftet har *Kommissionen* nedlagt påstand om afvisning af sagerne 67 og 68/85.

Med hensyn til Van der Kooy's søgsmål har Kommissionen henvist til, at den i denne sag omhandlede støtte begunstiger alle de nederlandske gartnere, som anvender naturgas. Van der Kooy kan derfor ikke påberåbe sig Domstolens praksis (dommene af 14. november 1984, Intermills, 323/82, Sml. s. 3809, og af 17. september 1980, Philip Morris, 30/79, Sml. s. 2671), hvorefter modtageren af en individuel statsstøtte i henhold til EØF-Traktatens artikel 173, stk. 2, kan anlægge sag til prøvelse af Kommissionens beslutning om at forbyde en sådan støtte.

Kommissionen har desuden anført, at støtten efter dens opfattelse er en ny støtte i henhold til Traktatens artikel 93, stk. 3. Følgelig burde den ikke have været tildelt uden Kommissionens samtykke. Den omstændighed, at præferencetariffen for naturgas er blevet anvendt ulovligt fra 1. oktober 1984, bevirker ikke, at modtagerne af støtten, dvs. de, for hvilke tariffen gælder, erhverver rettigheder, som de ikke ville have haft, hvis den nederlandske regering havde overholdt artikel 93, stk. 3.

Med hensyn til Landbouwschaps stilling mener Kommissionen, at denne organisation ikke kan anses for umiddelbart og individuelt berørt af beslutningen, blot fordi den har

været deltager i den aftale, hvorved præferencetariffen blev fastsat.

Kommissionen har for det første bestridt, at Landbouwschap i det foreliggende tilfælde kan anses for at have handlet i egenskab af repræsentant for de nederlandske gartnere. Der er jo i virkeligheden tale om et offentligretligt organ indført ved lov for alle landbrugsvirksomheder. Følgelig er dets opgave ikke blot at varetage gartnernes almindelige interesser, men også at fremme de pågældende virksomheders drift i Nederlandenes almene interesse. Kommissionen har herved henvist til såvel ordlyden af artikel 71 i »Wet op de bedrijfsorganisatie« af 27. januar 1950 samt til en afgørelse fra Hoge Raad af 15. maj 1970.

Kommissionen har endvidere anført, at ifølge Domstolens praksis (domme af 18. marts 1975, Union syndicale, 72/74, Sml. s. 401, og af 28. oktober 1982, Groupement des agences de voyages, 135/81, Sml. s. 3799) kan det ikke antages, at en sammenslutning oprettet for at varetage en gruppe retssubjekters kollektive interesser, kan anses for at være umiddelbart og individuelt berørt af en retsakt, som påvirker denne gruppes almindelige interesser.

Den omstændighed, at beslutningen faktisk forpligter Landbouwschap til at indgå en anden kontrakt om naturgastariffer med Gasunie og Vegin, opfatter Kommissionen som en følge af den nederlandske regerings adfærd, idet denne har indført præferencetariffen i strid med artikel 93, stk. 3.

Van der Kooy er derimod af den opfattelse, at han som gartner, som den pågældende tarifaftale gælder for, er berørt af beslutningen på grund af sin konkrete situation, som er karakteristisk for ham i forhold til enhver anden person og derfor individualiserer ham på tilsvarende måde som Nederlandene, der er beslutningens adressat. Han har herved gjort gældende, at han var berettiget til at forvente, at den tarif, der blev aftalt mellem Landbouwschap og Gasunie den 28. september 1984, ville gælde fra 1. oktober 1984 til 1. oktober 1985, og at han har tilrettelagt driften af sin virksomhed for denne periode ud fra en forudsætning om, at aftalen ville gælde. Da den har til formål at ophæve aftalen og at få forhøjet naturgastariffen for gartnerne, berører Kommissionens beslutning ham umiddelbart.

Med hensyn til dommen af 17. september 1980, Philip Morris, har Van der Kooy anført, at Domstolen intetsteds i denne dom som betingelse for at admittere søgsmålet krævede, at der skulle være tale om en individuel støtte.

Han har sammenfattende anført, at det ville være i overensstemmelse med hensynet til en god retspleje at tillægge ham søgsmålsadgang for at beskytte sine legitime interesser.

Også *Landbouwschap* mener sig søgsmålskompetent. Denne sagsøger har anført, at organisationen må anses for at repræsentere gartnerne, en opgave, man har fået overdraget ved en erklæring af 13. oktober 1967 fra driftsleder- og lønmodtagerorganisationerne i landbrugs- og gartnerisektoren. Dens kompetence omfatter blandt andet indgåelse af aftaler om prisen på naturgas. Den omstændighed, at tarifaftalen af 28. september 1984 ikke udtrykkeligt nævner Landbouwschap som repræsentant for gartnerne, er ikke afgørende, da repræsentationsforholdet bevises af, at man i de kontrakter, der er indgået af de forskellige gartnere, har re-

spekteret denne aftales ordlyd. Aftalen er bindende for såvel Landbouwschap som for de individuelle gartnere.

At Landbouwschap repræsenterer gartnerne, har i øvrigt altid været anerkendt af Kommissionen, hvilket fremgår af den omfattende korrespondance mellem denne og Landbouwschap, parternes drøftelser af det nu omtvistede spørgsmål og selve ordlyden af den anfægtede beslutning.

Landbouwschap mener desuden, at man også berøres af beslutningen som selvstændigt retssubjekt, fordi gartnerne, såfremt Kommissionens beslutning måtte blive opretholdt, kan miste deres tillid til Landbouwschap som forhandler. De økonomiske vanskeligheder, som flere gartnere ville komme ud for som følge af en eventuel stigning i prisen på naturgas, ville for Landbouwschap medføre et tab af ikke indbetalte bidrag på plus eller minus 2 mio HFL.

Sagsøgernes anbringender

I sagerne *67* og *68/85* har *Van der Kooy* og *Landbouwschap* til støtte for deres påstand om annullation af beslutningen anført følgende:

— overtrædelse af EØF-Traktaten, navnlig artikel 92, stk. 1 og 3;

— inkompetence og / eller anden form for overskridelse af beføjelser;

— tilsidesættelse af en eller flere EF-retlige grundsætninger;

— overtrædelse af EØF-Traktatens artikel 190 på grund af utilstrækkelig begrundelse.

I sag *70/85* har den *nederlandske regering* påberåbt sig følgende:

— tilsidesættelse af væsentlige formkrav, nemlig

  — beslutningens materielle ubestemthed,

  — utilstrækkelig begrundelse;

— overtrædelse af EØF-Traktaten, navnlig af artikel 92.

Disse anbringender kan omgrupperes således:

A — overtrædelse af EØF-Trakatens artikel 92;

B — tilsidesættelse af væsentlige formkrav (på grund af den anfægtede beslutnings materielle ubestemthed);

C — utilstrækkelig begrundelse.

A — *Overtrædelse af Traktatens artikel 92*

Van der Kooy og *Landbouwschap* har henvist til, at som det fremgår af den anfægtede beslutning, rammes den omtvistede tarif kun af Traktatens artikel 92, såfremt følgende betingelser er opfyldt:

a) den er til fordel for visse virksomheder eller visse produktioner, der konkurrerer med virksomheder og produktioner i andre medlemsstater, når de pågældende produkter er genstand for handel mellem medlemsstaterne;

b) den er pålagt af det offentlige;

c) den giver anledning til statsgodtgørelse til distributionsselskabet eller anledning til færre statsindtægter.

Van der Kooy og Landbouwschap er af den opfattelse, at den her omhandlede tarif ikke opfylder nogen af disse tre betingelser.

a) 1. Med hensyn til den første betingelse har Van der Kooy og Landbouwschap rejst spørgsmålet, om en tarif for naturgas, som er fordelagtigere for gartnerne end for andre kundegrupper, af denne grund altid skal anses for en præferencetarif og altså for støtte i den i artikel 92 forudsatte betydning.

De har herved henvist til, at Kommissionen i den anfægtede beslutning har anerkendt, at en differentiering mellem tarifferne for de forskellige brugergrupper kun kan tillades, hvis den er baseret på objektive kriterier, som kan verificeres.

Van der Kooy og Landbouwschap finder, at en hensyntagen til gartneriets særlige situation kan være en begrundelse af denne type, som i det mindste er tilstrækkelig til at berettige en vis nedsættelse af den for denne sektor gældende tarif i forhold til den for industrien gældende.

De mener, at indførelsen af den omtvistede tarif skyldes nødvendigheden af at sikre, at gas er konkurrencedygtig på det marked, der udgøres af væksthusgartneriet, over for konkurrencen fra kul. Dette hensyn er særlig vigtigt i den pågældende sektor af følgende grunde:

— da energiomkostningerne udgør 25-30% af de samlede driftsomkostninger i gartneriet, er gartnerne klart mere tilbøjelige end industrien til at foretage investeringer for at nedsætte disse omkostninger;

— gartnerne har allerede i vidt omfang investeret for at spare energi, og den eneste tænkelige mulighed for at foretage yderligere besparelser er at omstille til kul, mens industrien kan opnå sådanne besparelser, selv om den fortsat anvender gas;

— det ekstra arbejde, som en eventuel omstilling til kul vil medføre, accepteres lettere af gartnerivirksomhederne, der normalt drives af en familie, end af industrivirksomheder;

— et stort antal af de fyringsanlæg, der anvendes i gartneriet, er allerede afskrevet, således at en eventuel udskiftning af dem ikke vil give anledning til problemer;

— priserne på gartneriprodukter afhænger af daglige udsving, som skyldes samspillet mellem udbud og efterspørgsel, således at gartneren ikke kan overvælte en stigende gastarif på priserne;

— på grund af deres større ydeevne kræver de industrielle fyringsanlæg mere arbejdskraft end gartneriets anlæg;

— de industrielle fyringsanlæg har på grund af deres mindre konstante brug en lavere ydelse.

Van der Kooy og Landbouwschap har desuden gjort gældende, at Kommissionen i sin beslutning har givet det indtryk, at der i Nederlandene kun findes to tariffer, nemlig tariffen for gartneriet og tariffen for industrien, mens talrige andre sektorer, som er stærkt afhængige af energi, i virkeligheden drager fordel af særlige tariffer, som er fast-

sat under hensyntagen til den særlige konkurrencesituation for gas på de forskellige markeder. Derfor kan Kommissionen ikke med rette sammenligne gartneritariffen udelukkende med den generelle tarif for de store forbrugere, men der må også tages hensyn til de andre særlige tariffer, og det må kontrolleres, om de sondringer, der er indført mellem de forskellige markeder ud over gartnerimarkedet også er baseret på sunde og forståelige økonomiske grunde. Van der Kooy og Landbouwschap har konstateret, at Kommissionen har undladt at foretage en sådan samlet undersøgelse.

Den *nederlandske regering* har forfægtet den opfattelse, at det er tilladt for hver virksomhed at differentiere sine tariffer på basis af økonomiske kriterier. De kriterier, der har berettiget Gasunie til at indføre den omtvistede tarif, er:

— den stærkt svingende oliepris og

— gartnernes mulighed for at omstille til et andet brændstof, nemlig kul.

Gasunie har kun villet bevare en mulighed for at afsætte sit produkt og har ikke tilsigtet at give afkald på en fordel. Gasunie's tarifpolitik er derfor fuldt ud ansvarlig og i overensstemmelse med den fælles energipolitik, således som den er udformet i Rådets henstilling 83/230 af 21. april 1983.

Den nederlandske regering har bestridt den betydning, som Kommissionen tillægger sammenligningen mellem den for gartneriet gældende tarif og tariffen for andre forbrugergrupper. Det ville ifølge den nederlandske regering være absurd, at en tarif for en bestemt sektor, som er fastsat på helt korrekt måde ud fra et økonomisk synspunkt, alligevel skulle kunne anses for en præferencetarif, hvis det viser sig, at tariffen for andre sektorer er højere. Ved at pålægge en sådan forpligtelse til lighed mellem de for forskellige sektorer gældende tariffer har Kommissionen efter den nederlandske regerings opfattelse tilføjet artikel 92 et element, som ikke er omfattet af denne bestemmelse.

Kommissionen har heroverfor anført, at anvendelse af en gunstigere tarif over for nogle forbrugere i forhold til de de tariffer, der gælder for andre forbrugere af samme produkt, i sig selv berettiger den antagelse, at der er tale om en præferencetarif, når det ikke godtgøres, at denne særlige tarif er baseret på objektive kriterier, og at den er økonomisk berettiget. Der skal således gives underretning om indførelse af en sådan tarif i henhold til Traktatens artikel 93, stk. 3, og den skal undersøges inden for rammerne af denne procedure.

Selv om gastariffen for de industrielle forbrugere i Nederlandene ganske vist indeholder en differentieret tariferingsordning, er gartneritariffen, som imidlertid var tilpasset industritariffen for de forbrugere, der brugte mellem 10 og 50 mio m^3 om året (tarif D) før 1. oktober 1984, herefter ikke længere tilpasset denne tarif, men er nedsat til gennemsnitsniveauet for 1983 forhøjet med 10%. Det medførte en nedsættelse på 3,9 cents/m^3 i forhold til tredje kvartal 1984. Formålet med den nye tarif var altså ifølge Kommissionen ikke blot at fastfryse de priser, der var gældende før indførelsen af den nye tarif, men at nedsætte prisen til niveauet for tiden ultimo 1983 — primo 1984.

Derimod blev industritariffen kun fastfrosset for første kvartal 1985, hvilket medførte et fald på ca. 3% i industripriserne.

Kommissionen har derfor fastholdt, at den omtvistede tarif gav gartnerne en klart gunstigere behandling end tilsvarende industrisektorer og følgelig er en præferencetarif i forhold til de førstnævnte.

Da der er tale om en nyindført støtte, var den nederlandske regering forpligtet til at underrette Kommissionen herom i henhold til artikel 93, stk. 3, og til at udsætte dens gennemførelse. Spørgsmålet, om den omtvistede tarif eventuelt er berettiget af økonomiske hensyn, burde ifølge Kommissionen være blevet rejst under den i artikel 93, stk. 2 og 3, omhandlede undersøgelsesprocedure. Ifølge Kommissionen påhviler det under alle omstændigheder den nederlandske regering at modbevise den antagelse, at der er tale om støtte.

2. For det andet har *Van der Kooy* og *Landbouwschap* bestridt det i den anfægtede beslutning anførte om, at den pris, der er et resultat af den pågældende tarif, nemlig 42,5 cents/m³, ikke afspejler konkurrenceforholdet mellem kul og gas i gartnerisektoren. De har for det første anført, at Kommissionen ikke har offentliggjort de beregninger, på grundlag af hvilke den er nået til denne konklusion.

Den *nederlandske regering* har tilsluttet sig denne kritik. Den har nærmere anført, at Kommissionen ikke har bevist, at de beregninger, som regeringen har lagt til grund, er fejlagtige. Ifølge den nederlandske regering har Kommissionen desuden med urette taget udgangspunkt i det nuværende prisniveau for svær brændselsolie og ikke i det niveau, der eksisterede, da den omtvistede tarif blev aftalt. Denne omstændighed fører til en fejlagtig bedømmelse af den i denne tarif fastsatte pris på 42,5 cents/m³.

Kommissionen har heroverfor gjort gældende, at argumentet om risikoen for omstilling til kul kun er blevet fremført af den nederlandske regering på et ret sent trin i undersøgelsesproceduren. Desuden er tallet 42-43 cents/m³, som den nederlandske regering har angivet som den pris, hvis overskridelse ville medføre, at en sådan omstilling blev en virkelig valgmulighed for en betydelig del af gartnerne, ikke støttet af argumenter og økonomiske beregninger; den nederlandske regering har jo blot anført, at denne pris fremgår af en nylig rapport fra LEI (Nederlandenes Landbrugsøkonomiske Institut), fra Vereniging Krachtwerktuigen m. fl., uden at den nederlandske regering har stillet rapporten til Kommissionens rådighed, før sag 70/85 blev anlagt.

Kommissionen har på sin side forklaret, at den har ladet en uafhængig konsulent, Société belge de gestion d'énergie SA (herefter benævnt »GFE«) gennemgå problemet. Resultaterne af denne undersøgelse, som er sammenfattet i den anfægtede beslutning, viser, at »ligevægtsprisen«, dvs. den pris, ved hvilken der ikke sker en betydelig omstilling til kul, ligger på mellem 43 og 44 cents/m³, mens der i bedste fald først vil ske et betydeligt antal omstillinger ved en pris på 46,5 cents/m³ for en mellemstor virksomhed og på 47,5 cents/m³ for en større virksomhed.

Kommissionen har gennemgået LEI's rapport, som den nederlandske regering tager udgangspunkt i, og som er bilagt stævningen i sag 70/85, samt de beregninger, som Van der Kooy og Landbouwschap har redegjort for i deres stævninger i sagerne 67 og 68/85; den må konstatere, at GFE's rapport når frem til en ligevægtspris på 44,3 cents/m³, LEI's rapport en ligevægtspris

på 46,9 cents/m³, mens Van der Kooy's og Landbouwschap's beregninger, hvis kilde ikke nærmere angives, når til 37-38,3 cents/m³.

I replikken har *Van der Kooy* og *Landbouwschap* anført, at de ikke kan acceptere det af Kommissionen anførte om, at LEI's rapport ikke er blevet forelagt den under undersøgelsen af den pågældende tarif. Kommissionen har aldrig anmodet om at få tilstillet en sådan rapport, selv om Landbouwschap i sin skrivelse af 24. december 1984 havde tilkendegivet, at rapporten var blevet taget i betragtning under forhandlingerne med Gasunie om udarbejdelsen af den omtvistede tarif.

Med hensyn til sammenligningen mellem de ligevægtspriser, som de forskellige rapporter når frem til, har Van der Kooy og Landbouwschap bemærket, at den pris, der fremgår af LEI's rapport, og som Kommissionen har valgt, nemlig 46,9 cents/m³, repræsenterer den ligevægtspris, LEI har beregnet for bedrifter med en kombineret kondensator. Disse bedrifter, som udgør 892 af i alt 8 174 nederlandske gartnerivirksomheder, er på grund af fordelene ved en sådan teknik de sidste, der vil omstille til kul. Heraf følger, at ligevægtsprisen for dem er den højeste.

Van der Kooy og Landbouwschap har desuden kritiseret Kommissionens sammenligning, fordi den ligestiller meget forskellige virksomheder.

Den *nederlandske regering* har i replikken forklaret, at der ikke kan lægges mere vægt på beregningerne i LEI's rapport end på beregningerne i den af Kommissionen fremlagte GFE-rapport med henblik på oplysninger eller forudsigelser, som har generel gyldighed og er helt præcise. Disse beregninger tyder snarere på en tendens, som viser, at der er voksende risiko for, at gartnerne omstiller til kul.

Den nederlandske regering har også bestridt, at LEI's rapport ikke skulle have været forelagt Kommissionen før sagens behandling for Domstolen.

Hvad angår ligevægtsprisen, har den nederlandske regering gjort gældende, at der findes flere priser af denne type. Ved den laveste ligevægtspris er der praktisk talt ingen gartnere, der vil omstille til kul, mens der ved den højeste ligevægtspris i høj grad er mulighed for, at så godt som alle gartnere vil tage dette skridt. Den nederlandske regering har i den forbindelse understreget, at der i LEI's rapport opstilles flere ligevægtspriser. For virksomheder med en kombineret kondensator — et system, som muliggør en betragteligt forøget varmeydelse — er ligevægtsprisen beregnet til 46,9 cents/m³. For virksomheder med en simpel kondensator, som er tilsluttet et særskilt kredsløb, er prisen 45,3 cents/m³. For de virksomheder, der kun har en simpel kondensator tilsluttet en returstrømkreds, er prisen 42,9 cents/m³, mens ligevægtsprisen for standardvirksomhederne uden kondensator, som udgør 39% af alle nederlandske gartnerivirksomheder, er 41 cents/m³. Muligheden for at anvende disse forskellige teknikker afhænger af virksomhedens type og navnlig af, hvilke typer planter man dyrker dér.

Den nederlandske regering har anført, at det eneste eksempel, som undersøges i den af Kommissionen fremlagte GFE-rapport, er et eksempel med en virksomhed, der har en simpel kondensator, som er tilsluttet en returstrømkreds. Regeringen har desuden anført, at der i GFE-rapportens undersøgelse begås fejl med hensyn til fyringsanlæggets ydelse, som i det i rapporten nævnte eksem-

pel sættes til 100%, mens det ifølge LEI-rapporten kun er 95%. Ligeledes er posten »supplerende arbejde«, som kræves af et kulfyringsanlæg, efter den nederlandske regerings opfattelse for høj.

Sammenfattende har den nederlandske regering kritiseret den af Kommissionen forelagte GFE-rapport, fordi den

— kun tager udgangspunkt i situationen for en enkelt type virksomhed, skønt der findes en række forskellige typer virksomheder, som er i forskellige situationer, og som har forskellige ligevægtspriser,

— tager udgangspunkt i en situation, som ikke er repræsentativ, fordi kun 11% af de nederlandske gartnerivirksomheder svarer til denne beskrivelse;

— indeholder fejl i beregningen af ligevægtsprisen i det tilfælde, der et lagt til grund, med den følge, at man når til en for høj ligevægtspris.

3. I deres indlæg har de regeringer, der har interveneret til støtte for Kommissionens påstande, navnlig villet påvise, at den omtvistede tarif bevirker en fordrejning af konkurrencevilkårene og påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne.

Iføgle den *danske regering* er det klart, at den økonomiske fordel, som de nederlandske gartnere opnåede i fyringssæsonen 1984-1985, har stillet disse stærkt i forhold til konkurrerende gartnere i andre medlemsstater. Den har gjort gældende, at hvis de danske væksthusgartnere havde opnået en tilsvarende nedsættelse af deres energiomkostninger, ville de have opnået en fordel på 30 mio DKR, hvilket i gennemsnit udgør 6,83 DKR pr. m^2 opvarmet areal.

Den danske regering har understreget, at priserne på de nederlandske gartneriprodukter er lavere end priserne på danske produkter.

Forbundsrepublikken Tysklands regering har udtalt sig i overensstemmelse hermed. Den har anført, at den omtvistede tarif i forhold til den tidligere anvendte tarif har medført en fordel på 5,5 cents/m^3 i første kvartal 1985, dvs. 10% af den pris, der var fastsat ifølge den gamle tarif. Da energiomkostningerne udgør 25-30% af produktionsomkostningerne i væksthusgartnerisektoren, har nedsættelsen af gasprisen medført et fald i omkostningerne på 3-4%.

Forbundsrepublikken Tysklands regering har anført, at de nederlandske væksthusgartneriprodukter for størstedelens vedkommende eksporteres og blandt andet konkurrerer med tilsvarende tyske produkter, fordi forbrugsvanerne i Forbundsrepublikken Tyskland og i Nederlandene er identiske, samt på grund af de to landes geografiske naboskab, som nedsætter transportudgifterne.

Regeringen har anført, at kun 15% af de tyske gartnerivirksomheder har omstillet til kul, navnlig på grund af de meget betydelige investeringer, der er nødvendige hertil. De virksomheder, der anvender naturgas, har derimod ikke fordel af en præferencetarif, men betaler en tarif på mellem 48 og 50 pfennigs/m^3.

Det *Forenede Kongeriges regering* mener ligeledes, at den fordel, man har tildelt de nederlandske gartnere i gasprisen, har styrket deres konkurrenceevne over for producenter i andre medlemsstater. Denne regering har gjort gældende, at hvis de britiske gartnere havde haft en fordel af denne type, dvs. på 8 cents/m^3, ville de deraf have opnået en be-

sparelse på 11 000 til 12 000 UKL pr. hektar, eller mellem 50 og 100% af de fordele, som rimeligt effektive gartnere kan opnå. En sådan besparelse ville have en stor indflydelse på gartnernes evne til både at opretholde lavere og mere konkurrencedygtige priser og til at oprette reservefonde til investering.

I de senere år har man ifølge Det Forenede Kongeriges regering set en betydelig forøgelse af de nederlandske gartneres andel af det britiske marked. Denne voksende indtrængen skyldes, at de britiske gartnere har måttet konstatere, at prisen på olie, som 80% af dem bruger, er steget med 43% mellem den 1. april 1983 og den 1. januar 1985, mens forhøjelsen af gasprisen for de nederlandske gartnere i samme periode kun var 8%.

Dette er blevet bestridt af *Van der Kooy* og *Landbouwschap* i replikken. De har fastholdt, at det nederlandske væksthusgartneris nuværende stilling i Vesteuropa ikke skyldes energiprisen, men følgende faktorer:

— specialiseret produktion;

— meget strenge kvalitetsnormer;

— ensartet emballagepræsentation;

— særdeles højt kundskabsniveau;

— intensivt samarbejde;

— udbud af nederlandske produkter hele året.

Den *nederlandske regering* har for sit vedkommende bestridt det af de intervenerende regeringer anførte. Den anfører, at det nederlandske gartneris styrke i første række hviler på en meget høj grad af teknologisk udvikling, en koncentration af virksomheden i Westland og integration og effektivitet i produktion, forhandling, salg og distribution.

b) Hvad angår den anden forudsætning, som Kommissionen har opstillet for, at en tarif af en type som den her omtvistede anses for støtte, nemlig at den skal være pålagt af det offentlige, har *Van der Kooy* og *Landbouwschap* bestridt Kommissionens opfattelse, hvorefter den omtvistede tarif er pålagt af den nederlandske stat.

I den forbindelse har de anført, at Gasunie er et privatretligt selskab, i hvilket den nederlandske stat direkte eller gennem Staatsmijnen kun besidder 50% af kapitalen, idet resten indehaves af private olieselskaber. De har fremhævet, at den omtvistede tarif er genstand for en privatretlig aftale mellem Gasunie, Vegin og Landbouwschap, og har hævdet, at Traktatens artikler 92-94 ikke bemyndiger Kommissionen til at tvinge Nederlandene til at blande sig i en privatretlig aftale indgået mellem tredjemænd for at ændre denne aftale på den i den anfægte beslutning fastsatte måde. Herved ville Kommissionen efter Van der Kooy's og Landbouwschap's opfattelse overskride sin kompetence ifølge artikel 92, og den ville endog begå magtfordrejning.

Med hensyn til den beføjelse, som det nederlandske Økonomiministerium har til at godkende de af Gasunie fastsatte priser og

salgstariffer for gas, har Van der Kooy og Landbouwschap gjort gældende, dels at beføjelsen er blevet tildelt for at sikre, at priserne og tarifferne ikke bliver for høje, dels at den er afledt af en privatretlig aftale indgået mellem Gasunie og ministeriet.

Den *nederlandske regering* deler denne opfattelse. Den har understreget, at den ikke er deltager i aftalen om fastsættelsen af den pågældende tarif, og at Økonomiministeriets godkendelsesret består i en efterfølgende kontrol, som udelukkende angår de af Gasunie fastsatte tariffers overensstemmelse med Nederlandenes energipolitiks formål.

Den hævder, at det under alle omstændigheder påhviler Kommissionen at bevise, at den pågældende tarif er pålagt af den nederlandske stat.

Kommissionen mener derimod, at de nederlandske myndigheder kan udøve en afgørende indflydelse på fastsættelsen af Gasunie's tariffer og følgelig er i stand til at foreskrive, at der skal anvendes subventionerede tariffer for visse virksomheder eller visse produktioner. Den anfægtede beslutning har kun til formål at forbyde den nederlandske regering at udøve sin indflydelse på denne måde og eventuelt at hindre anvendelsen af tariffer af den omhandlede type ved at nægte den krævede ministerielle godkendelse. Kommissionen kan derfor ikke antages at have overskredet sin kompetence i henhold til artikel 92.

Kommissionen har erkendt, at den manglende gennemsigtighed i beslutningsprocessen i Gasunie og den nederlandske regerings rolle i denne betyder, at det kun er muligt at fastslå, om den pågældende tarif er støtte i den i artikel 92 forudsatte betydning, på grundlag af denne tarifs art; hvis tariffen notorisk fordrejer konkurrencen og ikke er berettiget af økonomiske hensyn, må det antages, at der er tale om en støtteforanstaltning pålagt af myndighederne (jfr. dommen af 22. marts 1977, Steinike, 78/76, Sml. s. 595). Gasunie's uafhængighed af det offentlige kan ikke herved være afgørende (jfr. dommen af 30. januar 1985, Kommissionen mod Frankrig, 290/83, Sml. s. 439).

Den nederlandske regerings mulighed for at påvirke Gasunie's tariffer bevises ifølge Kommissionen af, at regeringen har været i stand til, i overensstemmelse med Kommissionens beslutning 82/73 af 15. december 1981, som senere er ophævet, at foretage en revision af gartneritarifferne for gas, hvis lovlighed Kommissionen anfægtede i beslutningen.

Kommissionens opfattelse på dette punkt deles af den *danske regering* og *Forbundsrepublikken Tysklands regering*.

c) Hvad angår den tredje forudsætning, som Kommissionen har opstillet for, at den pågældende tarif kan anses for støtte i henhold til artikel 92, nemlig at fordelen ved den nedsatte tarif giver anledning til kompensation fra staten til det distribuerende selskab eller til færre statslige indtægter, har *Van der Kooy* og *Landbouwschap* anført, at der ikke er blevet indrømmet Gasunie nogen kompensation af denne art, mens en sådan kompensation, såfremt tariffen virkelig var resultatet af en pression fra den nederlandske stat, ville blive nødvendig, i hvert fald til de private aktionærer. Med hensyn til det eventuelle fald i skatteprovenuet som følge af den lavere pris, som Gasunie anvender over for gartnerne, har Van der Kooy og Landbouwschap gjort gældende, at man ikke kan opfatte dette som en fordel, der

tildeles ved hjælp af den nederlandske stats ressourcer, eftersom den hidrører fra en privatretlig aftale.

Den *nederlandske regering* deler den anførte opfattelse og har i øvrigt bemærket, at hvis Gasunie ikke havde anvendt en tarif, som overholdt ligevægtsprisen med kul, ville det have fremkaldt et fald i salget af gas og indirekte et langt større indtægtstab for den nederlandske stat.

B — *Tilsidesættelse af væsentlige formkrav (den anfægtede beslutnings manglende præcision)*

Den *nederlandske regering* har anført, at Kommissionen ikke i den anfægtede beslutning har præciseret, hvilken del af den omtvistede tarif der er støtte, og således har gjort det umuligt for regeringen at efterkomme beslutningen. Navnlig har Kommissionen ikke udtalt, hvilken pris der efter dens opfattelse ville være berettiget for gas leveret til gartnerne. Den nederlandske regering har herved anført, at Kommissionen i beslutningen dels erkender, at der er en vis differentiering i tarifferne, blandt andet på grund af Gasunie's interesse i at sikre, at gas er konkurrencedygtig på de forskellige markeder, men har på den anden side fremhævet, at prisen på gas til gartneriet skal svare til den pris, der betales af de sammenlignelige nederlandske industrier. Således er den forpligtelse, som den anfægtede beslutning pålægger den nederlandske regering, materielt ubestemt og altså i strid med et af de væsentlige formkrav, som en beslutning i henhold til Traktatens artikel 189 skal opfylde (se dommen af 12. juli 1973, Kommissionen mod Tyskland, Sml. s. 813).

Kommissionen har repliceret, at da der i det foreliggende tilfælde er tale om en ny støtte i den i artikel 93, stk. 3, forudsatte betydning, dvs. en støtte, som ikke kan bringes til gennemførelse, påhviler det ikke Kommissionen i beslutningen, der kun har til formål at hindre denne gennemførelse, at anføre, hvorledes den pågældende støtte kan ændres for at gøre den forenelig med Traktaten.

C — *Utilstrækkelig begrundelse*

Den *nederlandske regering* har gjort gældende, at beslutningen i flere henseender er utilstrækkeligt begrundet. Kommissionen har ikke bevist, at de tal og beregninger, som den nederlandske regering har fremlagt vedrørende det prisniveau, fra hvilket der vil ske en betydelig overgang til kul, er fejlagtige. Den har heller ikke taget hensyn til gartneriets særlige karakteristika, men har blot antaget, at en eventuel prisnedsættelse for gas for at opretholde kundekredsen ville blive nødvendigt i alle sammenlignelige forbrugersektorer. Endelig har Kommissionen ikke begrundet den slutning, at konkurrencen fordrejes af den omtvistede tarif. Navnlig har Kommissionen ikke præciseret, hvilke produktioner de nederlandske gartneriprodukter antages at konkurrere med. Desuden har den ikke anført, af hvilke grunde den mener, at en eventuel fordel, som i øvrigt er midlertidig, ved gastarifferne straks ville give sig udslag i salgsprisen, da der er tale om friske produkter, hvis salgspris først og fremmest bestemmes af balancen mellem udbud og efterspørgsel på et givet tidspunkt.

Van der Kooy og *Landbouwschap* tiltræder den antagelse, at Kommissionen ikke har begrundet sin slutning med hensyn til påvirkningen af konkurrencen og af samhandelen inden for Fællesskabet.

Kommissionen har heroverfor anført, at det påhviler den nederlandske regering at fremføre sine indsigelser og beviser, så meget desto mere som der ikke ses at foreligge argumenter, der er egnede til umiddelbart at overbevise om, at anvendelsen af de pågældende tariffer alene på gartnerne var berettiget. Med hensyn til »ligevægtsprisen« har Kommissionen anført, at den præcist har angivet de momenter, som den har taget hensyn til ved beregningen af denne pris.

Virkningerne af den pågældende tarif på konkurrencen og på samhandelen inden for Fællesskabet fremgår ifølge Kommissionen så klart, at den ikke har forsøgt at beskrive dem præcist og udtømmende, da Nederlandenes væksthusgartneris relative betydning er tilstrækkelig til at vise den pågældende tarifs virkninger. Kommissionen har anført, at selv om det nederlandske væksthusgartneris produkter først og fremmest konkurrerer med andre medlemsstaters væksthusgartneriprodukter, må denne konkurrence også bedømmes i forhold til produkter af samme type, som ikke dyrkes i væksthuse.

IV — Parternes svar på Domstolens spørgsmål

Ved skrivelse af 8. juli 1986 har Domstolen opfordret den *nederlandske regering* til skriftligt før 1. oktober 1986 at besvare følgende spørgsmål:

»a) Hvorfor hævder den nederlandske regering fortsat i replikken af 20. oktober 1985, at prisen på naturgas til gartnerne på 42,5 cents/m³, som er fastsat i aftalen mellem Gasunie, Vegin og Landbouwschap af 28. september 1984, er fuldt berettiget, når den på den nævnte dato, den 20. oktober 1985, allerede havde godkendt en ny aftale af 4. juni 1985 mellem de samme parter, hvorefter gasprisen steg til 45 cents/m³ (se svarskriftet i sag 213/85, Kommissionen mod Kongeriget Nederlandene, s. 3);

b) Har forhøjelsen fra 42,5 til 45 cents/m³ af prisen på naturgas til gartnerne, som er fastsat i denne nye kontrakt, medført, eller vil den antagelig medføre, at de gartnere, der tidligere opvarmede deres væksthuse med naturgas, i den periode, hvor prisen på 45 cents/m³ er gældende, vil omstille til kul, og i bekræftende fald i hvilket omfang«.

Ved skrivelse af 30. september 1986, indgået til Domstolens Justitskontor den 2. oktober 1986, har den nederlandske regering besvaret disse spørgsmål således:

»— Vedrørende det *første spørgsmål* har den nederlandske regering forklaret, at skønt den fortsat finder den gastarif, der var fastsat i aftalen af 28. september 1984, forenelig med fællesskabsretten, har Domstolens præsidents kendelse i sag 70/85 — hvorved begæringen om udsat gennemførelse af den anfægtede beslutning ikke blev taget til følge — forpligtet den nederlandske regering til at gennemføre beslutningen, blandt andet ved at forhøje det i den forrige aftale fastsatte loft (42,5 cents/m³) og ved at hæve det til 45 cents/m³. Dette er sket med indgåelsen af en ny aftale mellem Gasunie, Vegin og Landbouwschap, som den nederlandske regering har godkendt. Fastsættelsen af en ny, højere tarif forhindrer ikke regeringen i fortsat at forsvare den forrige tarif;

— Vedrørende det *andet spørgsmål* har den nederlandske regering anført, at forhøjelsen af gastariffen til 45 cents/m³ ikke har medført, at gartnerne i større omfang har omstillet til andre former for opvarmning af væksthuse. At der ikke er sket en sådan omstilling, selv om den nye tarif overskred niveauet for balance i forhold til kul, skyldes — for det første — den omstændighed, at selve eksistensen af et loft over gasprisen og håbet om, at dette loft ville blive opretholdt indtil 1. oktober 1987, var faktorer, som gartnerne tillagde stor betydning. For det andet fandt forhøjelsen af loftet til 45 cents/m³ sted i en periode, hvor oliepriserne faldt betydeligt, hvilket gav anledning til håb om, at gasprisen ligeledes ville falde. Den nederlandske regering har præciseret, at antallet af gartnere, der fyrede med kul, kun var 3 i begyndelsen af 1983, mens det havde nået 30 ved udgangen af 1984 og nu ligger på 41.«

Ved skrivelse af 8. juli 1986 har Domstolen opfordret *Kommissionen* til før 1. oktober 1986 at tilstille den »en sammenlignende oversigt over gennemsnitspriserne pr. m³ naturgas, som i perioden fra 1. oktober 1984 til 31. maj 1985 blev betalt af gartnere, hvis væksthuse blev opvarmet med naturgas, i medlemsstater, der har en betydelig gartneriproduktion i opvarmede væksthuse«.

Ved skrivelse af 29. september 1986, registreret på Domstolens Justitskontor den 1. oktober 1986, har Kommissionen fremlagt følgende oversigt:

»Medlemsstat	Pris pr. m³ omregnet til nederlandske cents for Groningen-kvalitet (8 400 cal/m³)
1. Nederlandene	42,5
2. Tyskland	fast leverance 50,5-58 lejlighedsvis leverance 49-53
3. Belgien	65-70
4. Danmark	71,5
5. Frankrig	65
6. Det Forenede Kongerige	48-49«

I skrivelsen har Kommissionen præciseret, at de angivne priser er blevet meddelt den af de pågældende medlemsstater på dens anmodning og omregnet til HFL.

G. Bosco
Refererende dommer